

Jaarboek 1992

Geschiedkundige Vereniging Die Haghe

redactie

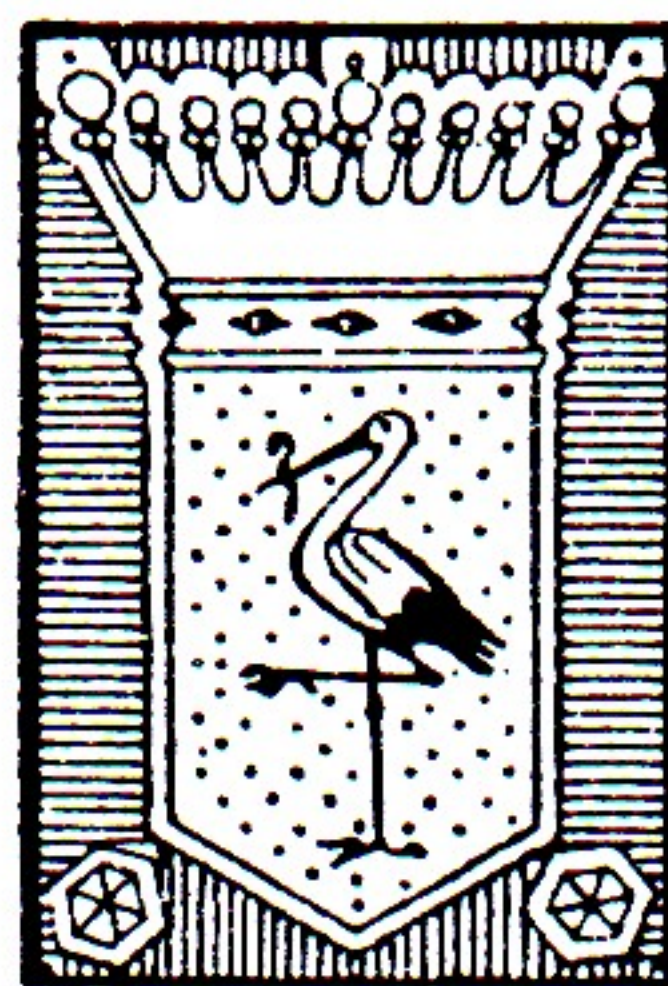
G.J.M. van Baarsel

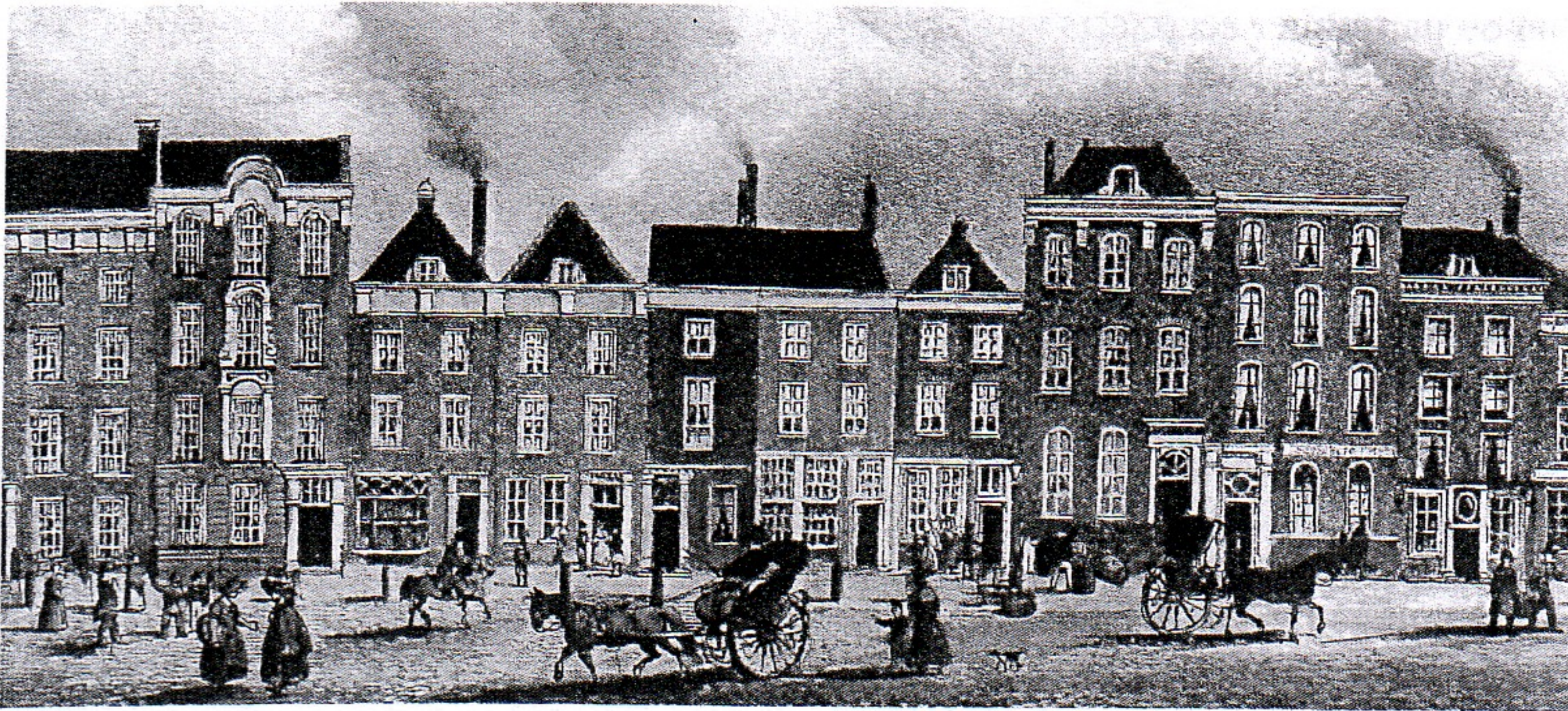
R. van Lit

R.W. Spork

R.J. Wols

Th.F. Wijsenbeek-Olthuis

6. 'Panorama', gezicht op de Plaats, uitgegeven door de gebrs. Van Lier, 1836. Achter het koetsje, in het midden, het woonhuis van Barbès.
Litho: Haags Gemeentearchief.

Toen kolonel Charras in 1858 trouwde met de Zwitserse Mathilde Kestner en met haar naar Zwitserland vertrok, had Barbès in Den Haag geen vrienden meer over. Nog één keer probeerde hij het elders. Op uitnodiging van een vriend vertrok hij naar Schotland. De vriend bezorgde hem een baan als leraar Frans tegen een beloning van 200 francs per kwartaal. Het Schotse klimaat bleek echter al gauw nog onaangener dan het Hollandse, zodat hij spoedig weer terugkeerde naar Den Haag.

Definitief in Den Haag

Hier leefde Barbès vervolgens enkele jaren van de hand in de tand in pensions, hotels en gemeubileerde kamers. Onder meer woonde hij in een huis aan de Paviljoensgracht. In het

bevolkingsregister van Den Haag stond hij ingeschreven bij de familie Wellinghoff. In 1861 was hij zo gelukkig twee oude Franse dames te ontmoeten, die tegen een kleine vergoeding voor zijn dagelijkse levensbehoeften zorgden. Hij vestigde zich op de tweede verdieping van het pand Plaats 17 aan het einde van een donkere trap. Het was een kamer in een bescheiden woning, waar hij onopvallend zou blijven wonen. De Plaats had tijdens zijn verblijf nog het oorspronkelijke middeleeuwse besloten karakter. Alleen via de Gevangendoor kon men het Buitenhof bereiken. Aan de rand van de Hofvijver was de sociëteit Plaats Royaal gevestigd. Tegenover de woning van Barbès was de Hollandse vestiging van de kunsthandel Goupil, waarvan de oom van Vincent van Gogh compagnon was en de hoofdzetel zich in Parijs bevond. Deze kunsthandel was in hetzelfde jaar geopend als waarin Barbès op de Plaats kwam te wonen. Op de hoek van de Plaats en de Kneuterdijk

stond het huis van de particulier secretaris van koningin Sophie, Von Weckherlin. Het is niet uitgesloten dat koningin Sophie betrokken is geweest bij de huisvesting van Barbès. Zij was door haar sympathie voor de arbeidersbeweging bij het Parijse publiek bekend als 'la Reine rouge'. In haar briefwisseling met de Engelse Lady Malet liet zij duidelijk haar sympathie blijken voor de boeken van Louis Blanc.

Weldoener 'zonder gedruis'

Het is niet helemaal duidelijk hoe Barbès in zijn levensonderhoud voorzag. Vermoedelijk gaf hij privélessen in de Franse taal, waarmee hij ook in Schotland aan de kost was gekomen. Het verblijf in Den Haag beviel hem overigens niet. Hij werd met rust gelaten, maar dat had een keerzijde. Tegenover zijn vrienden elders klaagde hij dat de Hollanders zo weinig toeschietelijk waren. Zijn dagen verliepen, mede door zijn slechte gezondheid, eenzaam en monotoon. Hij stond laat op, las zijn kranten en maakte een wandeling, waarbij hij soms koningin Sophie op rijtoer tegenkwam. Toch is hij niet geheel onopgemerkt gebleven in Den Haag. Uit het nu volgende verhaal van mr. Godfried Quack, secretaris bij de Staatsspoorwegen, blijkt dat Barbès zelf niet zo gediend was van vriendschap met Hollanders. Bovendien vragen wij ons bij dit verhaal eens te meer af, waarvan Barbès in leven bleef en zelfs nog anderen kon ondersteunen. Quack, door zijn studie bekend met sociaal-revolutionaire ideeën en de propagandisten daarvan, was een bewonderaar van Barbès: 'Onder de ambtenaren, die op de bureaus der staatsspoorwegen werkten, waren verschillen-

7. De Plaats met de Gevangenpoort omstreeks 1867.

Fotograaf onbekend, foto: Haags Gemeentearchief.

de frans-sprekende Belgen. Wij hadden ze in dienst moeten nemen, omdat de takken van werkzaamheden die wij organiseerden voor de meeste Hollandse sollicitanten geheel vreemd waren. In 't bijzonder was de regeling der controle der goederen voor allen een diep geheim. De heer De Brouwer had gezorgd, dat enkele Belgen zich daarvoor bij ons beschikbaar stelden. Doch het salaris was niet hoog en de Hollandse wijze van leven voor die vreemdelingen veel te duur. Werd er een ziek, dan liep het huishouden van die buitenlander, als hij

teit brokkelden af en werden niet vervangen door een nieuw stelsel van sociale zekerheid. Een groot deel van de bevolking verliet het platteland en vestigde zich in de steden. De arbeiders die zonder werk raakten of ziek werden, kwamen in een armenhuis terecht. De lonen waren zo laag dat kinderen moesten werken om het gezinsinkomen op peil te houden. Niet alleen in Frankrijk maar ook elders in Europa vonden nieuwe socialistische, corporatistische ideeën weerklank. De populariteit van Louis Philippe nam af; er braken voortdurend opstanden uit. Door de toenemende kritiek ging de burgerkoning steeds harder optreden, waardoor hij tenslotte ook zijn geloofwaardigheid bij zijn machtsbasis, de liberale middengroepen, verspeelde.

In 1834 maakte de jonge revolutionair Armand Barbès deel uit van de republikeinse 'Société des Droits de l'Homme' en ontkwam hij ternauwernood aan een veroordeling wegens het in bezit hebben van illegale documenten. Een jaar later was hij lid van revolutionaire cellen rond Auguste Blanqui, de z.g. Familles. Dit kwam hem op een gevangenisstraf van twee jaar te staan, maar hij werd al na een jaar vrijgelaten. Hij keerde terug naar Carcassonne, maar werd daar vrijwel onmiddellijk weer gearresteerd, nadat hij een illegaal pamflet had laten drukken met de titel 'Quelques mots a ceux qui possèdent en faveur des proletaires sans travail'.

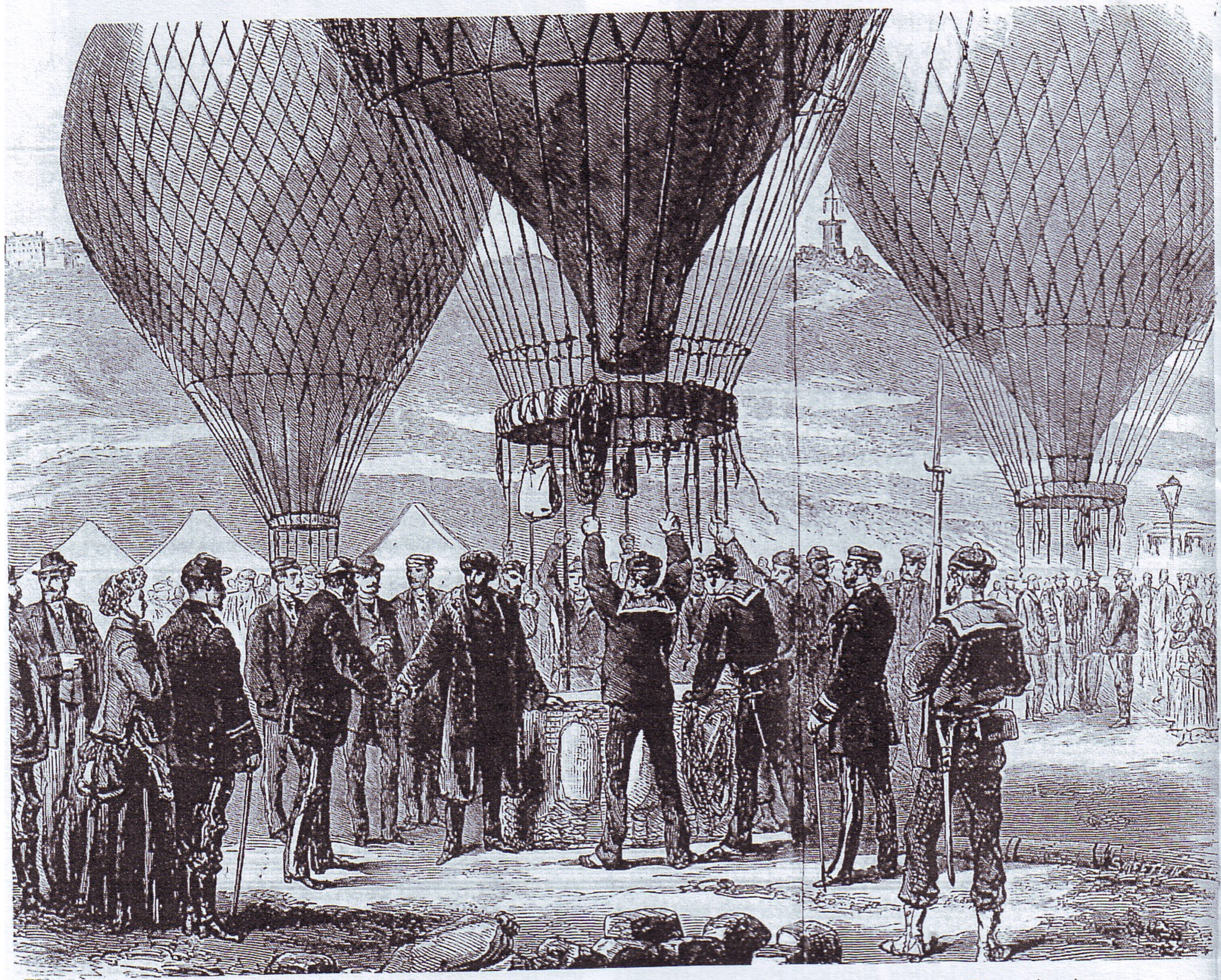
Ter dood veroordeeld

Op 12 mei 1839 leidde Armand Barbès samen met Blanqui een opstand in Parijs, die wel moest mislukken. Daarbij werd het Palais de la

3. Armand Barbès (1809-1870).
In: Nigel Gosling, *Nadar*, Amsterdam 1976, p.169.

Justice bestormd en werd een voorlopige regering gevormd, die uit drie revolutionairen en uit drie politici bestond. Tenslotte werd Barbès overmeesterd, waarbij hij gewond raakte aan zijn hoofd. Barbès nam alle schuld op zich en bij het vonnis draaide alles om de vraag of de dood van een officier tijdens de gevechten wel aan Barbès geweten kon worden. Tijdens zijn proces maakte zijn houding en het gesprek met zijn rechters grote indruk. Toen de voorzitter van het gerechtshof hem vroeg zich te verdedigen, wilde hij dit eerst niet. Barbès sprak: 'wanneer een wilde krijgsgevangen is gewor-

1. Gambetta, de Franse minister van Binnenlandse Zaken, verlaat Parijs per ballon in 1870, links Barbès.

In: Alistair Horne, The Terrible Year the Paris Commune 1871, Londen 1971, p.30.